

Олег ЖЕРНОКЛЕЄВ

ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОДИМИРА ТЕМНИЦЬКОГО ЯК ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ У 1917–1918 РОКАХ

Охарактеризовано суспільні погляди та політичну позицію Володимира Темницького на початковому етапі української революції.

Ключові слова: УСДП, Володимир Темницький, українське питання, соборність.

Рівень сформованості, свідомості своїх завдань та відповідальності політичної еліти, її позиції завжди відігравали чималу роль у переломні моменти історії кожного народу, великою мірою визначали характер, перебіг і результати національно-визвольних і державотворчих змагань. Не були виключенням у цьому ракурсі й суспільно-політичні процеси в Галичині в 1917–1918 роках, що передували утворенню Західно-Української Народної Республіки.

Наскільки тодішня галицька політична еліта відчувала наближення великих змін? Наскільки дійсно бажала їх і що робила для цього? Наскільки була готовою до них? Пропонована розвідка є скоріше спробою постановки й окреслення проблеми, ніж вичерпної відповіді на поставлені питання. Уявлення та настрої галицько-української політичної еліти, зокрема лівої орієнтації, щодо перспектив реалізації національно-державницького проекту напередодні утворення ЗУНР розглянуті на прикладі Володимира Темницького (1879–1938) – голови Української соціал-демократичної партії Галичини й Буковини (УСДП) у 1914–1918 роках.

Основні віхи життєпису В. Темницького були вже предметом спеціальних праць¹. Тому нашим завданням у цій статті стало дещо докладніше висвітлення суспільних поглядів і політичної позиції Темницького в 1917–1918 рр. у контексті зародження ЗУНР, а щодо інших періодів його діяльності ми обмежимося лише короткими заувагами.

Володимир Темницький народився 1879 р. у с. Хлопівці Гусятинського повіту на Тернопільщині в родині греко-католицького священника. Випускник Золочівської гімназії, він навчався на правничому відділенні Львівського університету, з якого був виключений у зв'язку з політичною діяльністю, завершував навчання у Кракові та Відні. Один із лідерів українського студентського руху на зламі ХІХ–ХХ ст., він належав до групи активістів, що гуртувалася навколо часопису “Молода Україна” (1900–1903 рр.) і стояла на самостійницьких позиціях. Згодом, упродовж 1905–1914 рр. В. Темницький (поряд із В. Левинським, Л. Ганкевичем, Ю. Бачинським та ін.) був одним із найактивніших діячів “молодого” крила УСДП, яке виступило проти “старих” (М. Ганкевича, С. Вітика, Т. Меленя) і домагалася звільнення

партії з-під впливу польської соціал-демократії та дотримання власної політичної лінії в інтересах українського робітництва.

В. Темницький очолив УСДП напередодні Першої світової війни, а саме на V (об'єднавчому) з'їзді партії, що проходив у Львові 1–2 березня 1914 р. На той момент новому голові партії не виповнилося й тридцяти п'яти. Проте саме він, як найменш безпосередньо заангажований у внутріпартійній боротьбі, відіграв одну з провідних ролей в організації переговорів між фракціями та відновленні єдності в УСДП².

На тлі назрівання світового воєнного конфлікту В. Темницький брав активну участь в організації українських воєнізованих формувань, що за відповідних обставин могли б стати зародком національної армії. Зокрема, коли в березні 1913 р. у Львові було створене перше військове товариство “Січові стрільці”, очолене В. Старосольським, В. Темницького було обрано до керівництва товариства як його скарбника³.

Від початку Першої світової війни В. Темницький у числі інших представників від УСДП увійшов до складу Головної (з травня 1915 р. – Загальної) Української Ради та Української бойової управи⁴. До кінця серпня 1914 р. він перебував у Львові, потім, перед загрозою російського наступу, пішов разом з легіоном УСС на Закарпаття, а з початком зими осів у Відні⁵.

Окреслюючи позицію партії щодо війни та причини її виступу на боці Австро-Угорщини, В. Темницький у статті “Українська соціал-демократична партія і війна” у 1915 р. писав: “УСДП Австрії вважає війну проти Росії не лише війною в обороні прав і свобод, якими тішаться український народ в Галичині, але й війною висвободження мільйонів українського народу з-під російського гніту і неволі”. На його переконання, це “війна середньоевропейських народів проти реакції царського деспотизму”, проти віджилої форми правління, “опертої на придувленню мільйонів людських мас і на поневоленню народностей”. Підсумовуючи, він зазначав: “Бажаємо, щоб на руїнах царської імперії, на розвалинах тюрми народів повстали вольні людські республіки, самостійні і незалежні: українська, великоруська, польська і т. д.”⁶. УСС він характеризував як “національну міліцію”, в організації якої партія принципово взяла активну участь⁷.

У період війни В. Темницький, як і переважна більшість інших лідерів галицько-української соціал-демократії, тісно співпрацював із Союзом визволення України. “Вістник СВУ” регулярно публікував його статті й замітки, політичні огляди закордонних новин, репортажі з місць тощо⁸. У полеміці, яка виникла між українськими соціал-демократами в еміграції з приводу ставлення до СВУ, В. Темницький рішуче став на бік останнього. Висловлюючи одностайну думку всіх провідників УСДП, що перебували на той час у Відні, він писав Л. Юркевичу, що робота СВУ, хоч і “йде вправді при помочи австрійського правительства, але в хосен тільки ідеї самостійності України”⁹.

Проте навіть на початку 1917 р. практичне втілення національно-державницького проекту видавалося ще справою порівняно віддаленої перспективи. Сподівання галицько-українських політиків на поразку російського царату у війні та розвал імперії за два з половиною роки конфлікту, здавалося, не справджувалися. У січні 1917 р. Кость Левицький у статті “Сучасне положення української спра-

ви” писав: “... Жадання українських політиків в австрійській монархії, без огляду на партійні приналежності, від часу вибуху війни стільки разів утверджувані, безоглядно й непохитно сходилися в домаганню, що з української східної Галичини в сполучі з австрійською монархією буде сотворена окрема провінція, як також, що окуповані українські території Росії ... одержуть окремішню державно-правну організацію при осередніх державах... Так завжди розуміли українські політики й тепер представляють собі освободження українського народу (курсив наш. – О.Ж.)”¹⁰. Водночас автором висловлювалися лояльні почуття до Габсбурзької династії в особі нового цісаря Карла I (з 1916 р.), що спонукали “покласти надію на Австрію з її історичною місією для добра всіх своїх народів...”¹¹. Стаття була написана, очевидно, з нагоди Нового року і побачила світ 7 січня 1917 р.

У цьому ж числі “Вістника СВУ” був уміщений і матеріал В. Темницького під заголовком “Наше нині й завтра”. Погляди провідника галицько-українських соціал-демократів лунали все ж певним дисонансом до тверджень К. Левицького про однастайність і непохитність австрійської орієнтації. Указуючи на відсутність в українців національної аристократії, як і достатньо потужних демократичних чинників, автор резюмував: “Ми смішні! Бо маємо претенсії, але неспроможні поперти їх ніякою реальною силою”¹². На його переконання, вже не могли бути абсолютно певними ні орієнтація на розгром Росії, оскільки мирні переговори могли зберегти ту ж саму імперію, тільки розорену, ні орієнтація на австрійську державну ідею, оскільки поляки, наприклад, навпаки будують свої плани на занепаді існуючої австрійської державності, і невідомо, хто буде своє майбуття на більш тривких основах. “Отже наше завтра? Тільки в нас самих. ...Паде посів національної свідомості в душах мас і приносить стократні плоди. Тільки з того плоду український народ буде здоровий і сильний! Сильний сам собою і сам в собі. Все інше переминає. Нинішня наша орієнтація не пересуджує за-втрішньої...”¹³. Щоправда, конкретної програми дій Темницьким фактично запропоновано не було.

Та вже незабаром Лютнева революція в Російській імперії, падіння царату й ліквідація абсолютистського монархічного режиму помітно позначилися на суспільних настроях у країнах Центрально-Східноєвропейського регіону. Передчуття великих змін охоплювали сучасників і очевидців подій. “Росія новий державний та політичний лад заводить...” – писав П. Дідушок В. Старосольському 4 травня 1917 р. і пропонував негайне скликання у Львові конференції УСДП для чіткого декларування позиції партії щодо поточного моменту. “Виступ наш матиме безперечно велике значінє”, – вважав П. Дідушок¹⁴.

Початок Української революції 1917–1920 рр., виникнення й утвердження першої легальної репрезентації українського народу – Центральної Ради в Києві – знаменували новий етап у політичному розвитку українських земель. У зв’язку з новою ситуацією суттєвих змін зазнала й позиція низки політичних сил, що діяли на території Австро-Угорщини. Так, СВУ визнав дальше ведення війни шкідливим для української справи й вирішив розпочати “пропаганду необхідності загальної ліквідації війни з забезпеченням усім народам..., в тім числі й українському, повної, нічим не обмеженої свободи”¹⁵. Стаючи недвозначно на бік республіканської Росії, лідери СВУ закликали не тільки не полишати, але й “розвивати і поглиблю-

вати боротьбу за повну політичну самостійність українського народу” в його тогочасних етнографічних межах¹⁶.

Очолювана В. Темницьким партія виступила за якнайскоріше укладення миру без анексій і контрибуцій та демократичні перетворення в державах, до складу яких входили українські території. Навесні 1917 р. УСДП вирішила взяти участь у Стокгольмському мирному соціалістичному конгресі, підготовку якого здійснював так званий Голландсько-скандинавський комітет у складі представників від соціал-демократій Голландії, Данії, Норвегії та Швеції¹⁷. Однак вироблення офіційної позиції партії для представлення на конгресі виявилось в умовах війни справою непростюю. Наприкінці квітня В. Темницький писав В. Старосольському про практичну неможливість скликання не тільки конференції, але й засідання партійної Екзекутиви. Єдиним способом порозумітися з розпорощеними по країні членами партійного проводу залишалось листування. “Досить нужди у всіх наших партіях, але такої яка тепер у нас – таки нема!”, – писав В. Темницький про організаційний і матеріальний стан очолюваної ним партії¹⁸.

14 червня В. Темницький¹⁹ узяв участь у попередніх нарадах Голландсько-скандинавського комітету з делегаціями ряду соціал-демократичних партій у Стокгольмі, у ході яких від імені УСДП висловився за “найскорше заключення миру без анексій та воєнних контрибуцій”, причому передумовою тривогого миру партія вважала “справедливу розв’язку національного питання”, яка могла б бути здійснена “дорогою права на самоозначення кожного народу й дорогою політичної та господарської національно-територіальної автономії”. У поширеному ним меморіалі про позицію УСДП з цих питань підкреслювалось, що “з’єдинення всіх українських областей в одноцільний під політичним і господарським оглядом автономний державний організм є на тепер остаточною ціллю української національної політики”²⁰.

На першому етапі партія вимагала, як мінімум, “повної політично-господарської, національно-територіальної автономії” українців у межах Австрії і Росії, для чого ці країни мали бути перетворені у “федеративні держави автономних і рівноправних народів”. Територіальні розмежування повинні були б здійснюватися за етнографічним принципом, з приводу чого партія рішуче відкинула можливість входження Галичини, Холмщини чи Підляшшя до складу майбутньої польської держави і висловилась за її відбудову виключно в етнографічних кордонах²¹. Документ містив також вимогу створення окремої української секції на конгресах Інтернаціоналу і в Міжнародному соціалістичному бюро, про що були розіслані звернення до всіх партій Другого Інтернаціоналу²². В. Темницький уклав попередні домовленості про підтримку цієї вимоги рядом делегацій у Стокгольмі (німецькою, російською, чеською). Водночас голова УСДП звернувся з відкритим листом до Петроградської ради робітничих і солдатських депутатів, у якому він вітав демократичну революцію в Росії і висловив переконання, що революція незабаром перетворить імперію у “союз свободних, рівноправних, незалежних народів”²³.

Судячи з усього, згадані документи були підготовлені В. Темницьким особисто і без узгодження з партією. Протягом травня 1917 р. на свої письмові звернення до товаришів щодо проведення партійної конференції він отримав тільки дві відповіді²⁴. Згодом у листі до М. Ганкевича він висловлював сподівання, що

зайняв у Стокгольмі єдино можливу позицію і не зустрів закидів з боку своїх соратників по партії²⁵.

Слід зауважити, що постулат широкої автономії українських земель у складі Росії та Австрії, перетворених на демократичні федерації, висувався тоді на перший план провідними українськими політиками. Так, Михайло Грушевський у середині травня 1917 р. наголошував в одній із статей: “Широка автономія України з державними правами українського народу в федеративнім зв’язку – се та програма даного моменту... Але прапор самостійної України стоїть і розгорнеться з хвилею, коли всеросійські централісти захотіли б вирвати з наших рук стяг широкої української автономії в федеративній і демократичній російській республіці”²⁶. Разом із тим, серед української суспільності існували й інші, радикальніші підходи. Наприклад, резолюції зборів української студентської молоді у Відні 3 червня того ж року містили категоричну вимогу до української репрезентації в австрійському парламенті чітко й недвозначно заявити, що “український нарід стремить до правно-державної самостійності та злуки цілої української етнографічної території...” і висловлювали обурення поміркованою заявою українських послів на першому засіданні парламенту, що відновив свою роботу (30 травня 1917 р.), закликали їх перейти в рішучу опозицію до австрійського уряду²⁷. Показово також, що стрижневою ідеєю аналогічного меморіалу, представленого І. Дашинським від імені Польської соціал-демократичної партії Галичини і Сілезії (ППСД) Голландсько-скандинавському комітетові в Стокгольмі в липні 1917 р.²⁸, була теза про “Вільну, Незалежну, Об’єднану Польщу” та “незалежну, об’єднану польську державу”, причому її реалізація вже не пов’язувалася з країнами Четверного союзу і в тому числі Австро-Угорщиною²⁹.

Після повернення зі Стокгольму В. Темницький повідомляв Миколі Ганкевичу: “...Треба конче мати якусь офіційну опінію партії і тому хочу на 5 серпня скликати до Відня конференцію. Число, що могло би зійтися яких 25–30 товаришів”³⁰. Проте сподівання В. Темницького на відносно численне представництво членів партії не справдилися. Конференція УСДП дійсно відбулась у Відні 5–6 серпня 1917 р. за участі лише 15 осіб. Окрім самого Темницького, змогли прибути О. Безпалко з дружиною Теодорою, М. Ганкевич, Я. Остапчук, Л. Ганкевич, М. Вітошинський, Р. Домбчевський, О. Панас, Е. Сандул, І. Сисак та четверо представників віденської організації партії (В. Пиріг, П. Пасічник, І. Діякон, І. Носатий)³¹.

Конференції передував неприємний інцидент. На пропозицію Костя Левицького і за порадою Юліана Бачинського В. Темницький обійняв посаду референта української преси в австрійському Міністерстві закордонних справ. За це він був підданий критиці Д. Донцовим на шпальтах “Шляхів”³². Після цього віденська організація УСДП надіслала голові Української парламентарної репрезентації (УПР) Ю. Романчуку листа із заявою про те, що вона не визнає В. Темницького головою партії. Про це ж було повідомлено всі національні секції австрійської соціал-демократії. Робота в австрійському міністерстві, на думку частини членів партії, означало втрату Темницьким політичного обличчя і перетворення на “мужа довір’я” уряду³³.

Під час конференції В. Темницький склав докладний звіт зі своєї діяльності, спростував усі закиди, пояснивши, що його посада в МЗС не є політичною, а пов’язана з перекладами матеріалів українських та інших часописів про україн-

ську справу. Попри це, він висловив готовність скласти з себе повноваження голови партії. У результаті бурхливої дискусії конференція не прийняла відставки, більше того, одностайно і цілковито схвалила політичну позицію та діяльність В. Темницького на посаді голови партії як таку, що нічим не порушила “засад та інтересів партії”, та обрала його і М. Ганкевича делегатами на Стокгольмський конгрес Інтернаціоналу, намічений на вересень того ж року³⁴. Ухвали конференції вказували також на нагальну потребу відновлення друкованого партійного органу³⁵.

29–30 серпня 1917 р. у Відні В. Темницький разом з О. Безпалком і Л. Ганкевичем представляв УСДП на конференції соціал-демократичних партій Австро-Угорщини, Німеччини і Болгарії за участю всіх національних секцій австрійської соціал-демократії, окрім ППСД. Провідні ідеї, котрі лунали у виступах учасників, зводилися до негайного припинення війни та укладення миру без анексії і контрибуцій, розв’язання національного питання на основі права націй на самовизначення. Позицію УСДП виклав у своєму виступі голова партії В. Темницький: галицько-українські соціал-демократи проти війни й за мир, але крім війни з Росією, бо це боротьба за визволення України. Щоправда, теза про повне самовизначення народів не була закріплена в кінцевому підсумку конференції. Резюмуючи перебіг нарад, В. Адлер заявив, що всі учасники є за негайний мир і оновлення Австрії “в демократичному дусі”³⁶.

У цей же період В. Темницький продовжував співпрацю з іншими українськими політичними силами, що й раніше здійснювалася в рамках ГУР і ЗУР. Весною 1917 р. він разом з іншими українськими політиками – членами ЗУР здійснював заходи щодо отримання дозволу на збільшення чисельності легіону УСС. 12 квітня він повідомляв В. Старосольському про позитивне вирішення питання й призначення спеціального офіцера та унтер-офіцерів, що займатимуться поповненням³⁷. Згодом, 24–25 липня у Відні під керівництвом Ю. Романчука відбулася нарада українських парламентських послів і представників національно-демократичної, радикальної та соціал-демократичної партій, а також Українського січового стрілецтва, студентства та СВУ. Нарада констатувала факт припинення існування Загальної Української Ради та взяла на себе відповідальність за справи Українського легіону. Українську бойову управу було реорганізовано в Центральну управу УСС у складі 8 осіб. Її очолив С. Смаль-Стоцький, одним із заступників поряд із В. Загайкевичем став В. Темницький. Низка ухвал наради була передана для виконання УПР³⁸, яка фактично перебирала на себе провід в українському національному русі Австро-Угорщини.

Восени проблема найближчого майбутнього українського й польського питань опинилася в центрі уваги австрійського парламенту. Зокрема, предметом дискусій у листопаді 1917 р. стала справа можливого розширення автономії (“відокремлення”) Галицького коронного краю в існуючому тоді вигляді, без його поділу на українську й польську частини. Більшість непольських послів висловила різко проти відокремлення Галичини разом з українськими землями, на що В. Темницький відгукнувся статтею “Ясний день у віденськім парламенті”³⁹. Водночас він скритикував промови українських парламентарів, що виступали з цього питання (Є. Петрушевича, С. Вітика та Є. Левицького) за відсутність позитивного змісту (сама лишень критика політики Австрії щодо українців і протести

проти приєднання українських теренів до Польщі) та неясність позитивної програми: чого хочуть тепер українці й чого домагаються? На думку Темницького, один тільки К. Левицький з усіх українських політиків, як правило, висував позитивне домагання створення в межах Австрії окремої української провінції, але й він “не вкладає в нього ніякого змісту та й немає в тім напрямку ніякої акції і не в’язється того домагання з ніяким пляном перебудови Австрії”. До того ж, якби це домагання раптом почало би втілюватися, це все одно було би “лиш латаннем старого витертого халату”⁴⁰. Виступ свого однопартійця Семена Вітика В. Темницький теж схарактеризував як популярний і поверховий, ніби на якомусь народному віче або мітингу. А поетичні фрази С. Вітика про “російську Україну як надію” та з’єднання з нею “в один самостійний вільний український нарід”, за В. Темницьким, невідомо як слід було б зрозуміти в перекладі конкретною політичною мовою, отже позиція партії залишилася до кінця неясною⁴¹.

В умовах поглиблення процесів дезінтеграції Австро-Угорщини і загострення українсько-польського протистояння в краї В. Темницький як репрезентант галицько-української соціал-демократії виступив на з’їзді представників усіх українських політичних партій у Львові, скликаному УПР 25 березня 1918 р. З’їзд прийняв резолюцію, яка вимагала, “щоби з українських земель Галичини і Буковини утворено окремих державний організм” і відкидала половинчасті адміністративні реформи, котрі могли тільки загострити українсько-польський конфлікт⁴². В. Темницький у своїй промові висунув вимогу “перебудови цілої Австро-Угорщини у федерацію окремих національних держав”, причому вказав на необхідність включення до складу української держави не тільки Галичини та Буковини, але й Закарпаття⁴³, заявив про готовність УСДП співпрацювати з іншими силами в національно-політичних справах, однак не погодився на створення єдиної надпартійної структури, спільної з іншими українськими партіями, мотивуючи це глибиною ідеологічних протиріч між ними⁴⁴.

Бачення українськими соціал-демократами майбутнього західноукраїнських земель знайшло своє відображення в політичних гаслах, під якими УСДП відзначала Першотравневі свята 1918 р. Партія закликала робітників “висловити привіт самостійній Україні” і “домагання свободи і рівноправності українського народа в Австро-Угорщині”. “А се наступить лише тоді, коли Австро-Угорщина буде перебудована на основі права самоозначення народів, коли буде переіменована в союз вільних національних держав, в котрім українські землі Галичини, Буковини та північної Угорщини (Закарпаття. – *О.Ж.*) будуть з’єдинені в українську державу”, – відзначалося у зверненні з нагоди Першого травня, підписаному за керівництвом УСДП В. Темницьким і П. Буняком⁴⁵.

Пізніше позиція соціал-демократів щодо державно-правового статусу західноукраїнських земель зазнала суттєвих змін: напередодні листопадових подій 1918 р. у Львові та створення ЗУНР соціал-демократи виступили за негайну злику з Наддніпрянською Україною. Проте В. Темницький на той момент уже фактично відійшов від керівництва партією. 23 червня 1918 р. на конференції УСДП у Львові він фактично склав головування в партії, мотивуючи це своїм постійним проживанням у Відні, і передав повноваження голові Тимчасового організаційного комітету⁴⁶, обраного конференцією взамін недіючої партійної управи з метою від-

родження організації⁴⁷. Хоча формально В. Темницький залишався головою партії, оскільки відповідні зміни в Екзекутиві за статутом були прерогативою партійного з'їзду. Однак, навіть перебуваючи у вересні 1918 р. у Львові, він, за свідченням А. Чернецького, участі в партійній роботі не брав⁴⁸. Повернувся В. Темницький до активного громадсько-політичного життя фактично вже після Листопадового зриву і проголошення ЗУНР, був міністром в урядах Української Народної Республіки. Проте його подальша діяльність виходить за рамки цієї статті.

Безперечно, запропонований нами нарис діяльності В. Темницького в 1917–1918 рр. не можна вважати вичерпним, а його праця в урядах УНР, як і загалом діяльність української політичної еліти в період Української революції, потребують подальшого, докладнішого вивчення й висвітлення.

У цілому ж аналіз історичних фактів свідчить не лише про брак єдності в середовищі української політичної еліти в 1917–1918 рр., а й загалом про відсутність чітких уявлень щодо практичних шляхів остаточного розв'язання українського національного питання, принаймні, за кілька місяців⁴⁹ до Листопадового зриву. З кінця літа й восени 1918 р. погляди частини українських діячів, як відомо, порівняно швидко еволюціонували в бік можливості взяття влади в краї, у тому числі збройного, однак часу на підготовку залишалось вкрай обмаль, що не могло не позначитися на перебігу революційних подій та кінцевому підсумку боротьби.

¹ Головацький І. Володимир Темницький і його рід. Львів, 2002; *Жерноклеєв О. С., Райківський І. Я.* Володимир Темницький: сторінки політичної біографії // Український історичний журнал. – 2004. – № 6. – С. 68–83; *Іх же.* Лідери західноукраїнської соціал-демократії. Політичні біографії. К., 2004.

² *Чернецький А.* Спомини з мого життя. – К., 2001. – С. 43.

³ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІА України у Львові). – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2395. – Арк. 3 зв.

⁴ Українські січові стрільці. 1914–1920. – Львів, 1991. – С. 17.

⁵ Наша партія в часі війни // Українська робітничка газета. 1918. 23 берез.

⁶ *Темницький В.* Українська соціалдемократична партія і війна // Робітничий прапор. 1915. – № 1 (квітень). – С. 8–11.

⁷ Там само.

⁸ Див.: Вістник Союзу визволення України (далі – Вістник СВУ). 1915. – № 21–22 та ін.

⁹ Цит. за: *Дорошенко Д.* З історії української політичної думки за часів світової війни. Прага, 1936. – С. 57, 58.

¹⁰ *Левіцький К.* Сучасне положення української справи // Вістник СВУ. 1917. – № 2. 7 січ. – С. 19.

¹¹ Там само.

¹² *Темницький В.* Наше нині й завтра // Там само. – С. 20–21.

¹³ Там само. – С. 21.

¹⁴ Лист П. Дідушка В. Старосольському, 4.05.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 503. – Арк. 20–20зв.

¹⁵ *Меленевський М.* Наше відношення до революції в Росії // Вістник СВУ. – 1917. – № 16. 15 квіт. – С. 1–2; Ухвали Президії СВУ // Там само. – № 19. 6 трав. – С. 1–2.

¹⁶ *Меленевський М.* Наше відношення до революції в Росії. – С. 1–2.

¹⁷ Ідея взяти участь у Стокгольмському конгресі, що намічався спочатку на другу половину травня 1917 р., виникла під час зустрічі В. Темницького з Ю. Бачинським, О. Безпалком, Є. Гуцайлом та деякими іншими соратниками по партії у Відні в середині квітня 1917 р. Приблизно тоді

- ж націонал-демократ Е. Олесницький за власним почином теж звернувся до Темницького і запропонував, щоб УСДП делегувала своїх представників на цей конгрес і репрезентувала там українську справу. При цьому Олесницький запевнив покриття коштів на подорож з боку українських національних інституцій (Лист В. Темницького М. Ганкевичу. Відень, 23.04.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2258. – Арк. 113–114).
- ¹⁸ Лист В. Темницького В. Старосольському. Відень, 27.04.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 562. – Арк. 34–35.
- ¹⁹ Дослідник історії австрійської соціал-демократії Л. Брюгель називає серед делегатів УСДП поряд із В. Темницьким також і – С. Вітика (*Brügel L. Geschichte der österreichischen Sozialdemokratie. Band V. – Wien, 1925. – S. 294*). Однак у матеріалах конгресу згадується лише В. Темницький (Stockholm. – Stockholm. – 1918. – Р. XV). За попередніми домовленостями між лідерами УСДП разом із В. Темницьким мав їхати також М. Ганкевич, але судячи з листування між ними, поїхати не зміг (ЦДІА України у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2258. – Арк. 122).
- ²⁰ ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 53. – Арк. 12, 12 зв; *Темницький В.* Міжнародня соціалістична конференція у Стокгольмі // Вістник СВУ. – 1917. – № 28. – 8 лип. – С. 443.
- ²¹ Там само.
- ²² Там само; див. також: *Ukraine d'Autriche. Memorandum du Parti Socialdemokrate // Stockholm. – Stockholm. – 1918. – P. 141–167.*
- ²³ Вістник СВУ. – 1917. – № 28. – 8 лип. – С. 445.
- ²⁴ Лист В. Темницького В. Старосольському, 30.05.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 562. – Арк. 41.
- ²⁵ Лист В. Темницького М. Ганкевичу. Відень, 14.07.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2258. – Арк. 122.
- ²⁶ *Грушевський М.* Повороту нема // Вістник СВУ. – 1917. – № 20. 13 трав. – С. 1.
- ²⁷ ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 53. – Арк. 8–10.
- ²⁸ *Archiwum państwowe w Krakowie, Inwentarz tymczasowy (IT) 1794. – S. 1.*
- ²⁹ Див.: *Daszyński I. Teksty / Wybrał, opr. oraz wstępem popr. J. Myśliński. – Warszawa, 1986. – S. 205.*
- ³⁰ Лист В. Темницького М. Ганкевичу. Відень, 14.07.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2258. – Арк. 122–123.
- ³¹ Не змогли прибути і прислали вітальні листи Ю. Бачинський, В. Старосольський, П. Буняк, В. Левинський, В. Малинка, Р. Скибінський, В. Сороневич, М. Гавришук, І. Гишка, І. Жовнір, І. Копяківський (ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 53. – Арк. 11). У лавах українських січових стрільців перебували також відомі члени партії П. Дідушок, І. Сіяк, М. Стронський та ін. (Там само. – Спр. 562. – Арк. 34–35).
- ³² Лист В. Темницького М. Ганкевичу. Відень, 23.07.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2258. – Арк. 124–124а.
- ³³ ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 53. – Арк. 11, 12. Так вважав і Осип Безпалко (Там само. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2258. – Арк. 124–124а.).
- ³⁴ Через перешкоди з боку урядів воюючих країн цей конгрес не відбувся.
- ³⁵ ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 53. – Арк. 12–12зв.
- ³⁶ *Ганкевич Л.* Останній австрійський Інтернаціонал // Календар “Вперед”: 1920. – Львів, 1920. – С. 163–166.
- ³⁷ Листи В. Темницького В. Старосольському. Відень, 09.04.1917 р. та 12.04.1917 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 562. – Арк. 29, 32.
- ³⁸ Вістник СВУ. 1917. – № 32. 5 серп. – С. 508.
- ³⁹ *Темницький В.* Ясний день у віденським парламенті // Вістник СВУ. – 1917. – № 49. – 2 груд. – С. 775–778.
- ⁴⁰ *Темницький В.* Не лаганина, а перебудова! // Там само. – № 50. – 9 груд. – С. 796–797.
- ⁴¹ Слова С. Вітика про віддання українського народу під панування польської шляхти В. Темницький назвав “анахронізмом”, адже відновлювана Польща може бути демократична, а не шляхетська, а найгарячішими прибічниками приєднання цілої Галичини до Польщі виступали польські соціал-демократи І. Дашинський, Г. Діаманд, Г. Ліберман, Є. Морачевський, Е. Гекер та ін. (Там само).

- ⁴² *Левицький К.* Великий зрив: (До історії української державності від березня до листопада 1918 р. На підставі споминів і документів). – Нью-Йорк, 1968. – С. 11.
- ⁴³ *Карпенко О.* З історії Західно-Української Народної Республіки (До 85-річчя з дня народження професора О.Ю.Карпенка). – Івано-Франківськ, 2006. – С. 45.
- ⁴⁴ Українська робітнича газета. – 1918. – 6 квіт.
- ⁴⁵ Там само. – 27 квіт.
- ⁴⁶ Тимчасовий організаційний комітет УСДП остаточно сформувався в серпні 1918 р., а його головою став О. Крупа.
- ⁴⁷ Там само. – 28 лип.
- ⁴⁸ Лист А. Чернецького М. Ганкевичу. Львів, 18.09.1918 р. // ЦДІА України у Львові. – Ф. 309. – Оп. 1. – Спр. 2258. – Арк. 110–111.
- ⁴⁹ УСДП не висунула чіткої альтернативної концепції творення органів української влади в Галичині й за два тижні до Листопадового чину, зокрема 18–19 жовтня 1918 р., коли під час роботи Української Конституанти у Львові партія висловилася за негайне проголошення злуки всіх українських земель в одній незалежній, демократичній державі. Конкретного механізму реалізації цієї ідеї запропоновано не було (*Лозинський М.* Галичина в рр. 1918–1920. – Відень, 1922. – С. 31–32).

Oleh Zhernokliev. VOLODYMYR TEMNYTS'KYI'S ACTIVITIES AS THE HEAD OF UKRAINIAN SOCIAL-DEMOCRATIC PARTY (1917–1918)

The article characterizes Volodymyr Temnyts'kyi's views on the society and his political platform on the initial stage of the Ukrainian Revolution.

Key words: *the Ukrainian Social-Democratic Party, Volodymyr Temnyts'kyi, the Ukrainian issue, unity (sobornist').*